

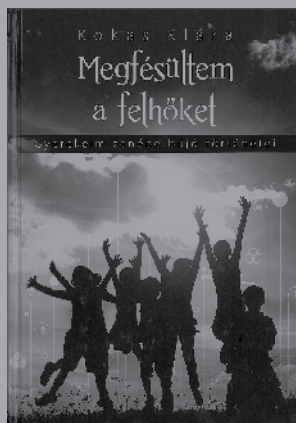
Kokas Klára:
Mégfészültem a felhőket.
Gyermekeim zenébe bújó
történetei.

Kokas Klára Apage Zene-
Életöröm Alapítvány,
Budapest, 2012.

Gondolatok Kokas Klára utolsó könyvéről

A Nemzeti Kulturális Alap támogatásának köszönhetően 2012-ben jelenhetett meg Kokas Klára, *Mégfészültem a felhőket* című könyve. Az alcím – *Gyermekeim zenébe bújó történetei* – körvonalazza a kötet tartalmát. Azok, akik nem ismerik Kokas Klára tanításának lényegét, félre is érthetnék, azt gondolva, hogy itt a gyerekek a zenére táncolnak el valamilyen már ismert, valaki által előre megkoreografált vagy ismertetett történetet. De nem – itt, a zenében kinek-kinek, a maga által felfedezhető történet expresszív, fokozatos, sokszor csoportos, de nonverbális kibontásának lehetünk tanúi. Nem úgy, ahogy Michelangelo „csak” leszedte a természetes, amorf kőről a felesleget és megtalálta a benne rejlő eszményi formát, hanem úgy, ahogy valaki talál egy lepedőt vagy egy nagy kendőt, és nézegeti, hajtogatja, magára teríti, általköti, próbálgatja, felveszi, mint egy köpenyt – belebújik, beleburkolózik kitalálva neki egy olyan formát, amit egyénisége hordozni tud. A történetek ott élnek, ott lapulnak a mesteri zenéknek, daloknak a szövetében, ráncaiban, bugyraiban. A gyerekek megtalálják a mű esszenciáját és a bennük rejtőzködő szereplőket és cselekvéseiket, a helyszíneket, a hangulatokat, és aztán cselekményt építenek mindebből a mesei átváltozás, átváltoztatás segítségével. Ezekből a történetekből több mint harminc példát hoz elénk a könyv. Olyanokat, amelyek érett, komoly üzenetei méltán lehetnek tanulságosak a felnőttek számára is.

A példák azokból az időkből valók, amikor is Kokas Klára foglalkozásainak 1984-től a Budapesti Művelődési Központ adott helyet. Tulajdonképpen „zenébe bújó sziget” volt ez, az idejáró gyerekek és szüleik, kíváncsi szakemberek és felfrissülni vágyó pedagógusok számára. A nyolcvanas évek második felében heti két alkalommal is tartott itt délutáni foglalkozásokat Kokas Klára gyerekcsoportoknak. Ezek a kis közösségek mindig virágne-

vet kaptak (pl. Rezedák, Harangvirágok, Teljes szegfűk), ezt aztán évekig viselték. Fellapozva a tartalomjegyzéket, elolvasva a fejezetcímeket máris, érezzük a foglalkozások hangulatát: Pingvinek kövei, Az arcom kitalálta, Szivárványból lett a nevünk, Izlandi gejzír, Védőpáncél, Varázsfluvola fecskéknek és királyoknak, Kiút a szomorúságból, Zene a patakban, Gyógyító füvek a mezőben...

A könyv jelentőségét mégsem csak az irodalmi értékű (korábban jórészt publikált) gyermektörténetek képviselik, hanem túlnyomóan a szerző, Kokas Klára szövegei, amelyek tulajdonképpen pedagógiai, pszichológiai magyarázatok, ars poeticának is beillő, a módszertani fogásokat is kifejtő eszmefuttatások, a lényegyet kiemelő, visszatekintő összegzések.

Kokas Klára élete utolsó nyarán – saját megfogalmazása szerint – mintegy „önmegtagadásként” elővette régi írásait, múltbéli kép- és hanganyagait, hogy a hatalmas dokumentumhegyet rendszerezve hagyományozza az utókorra. E sziszifuszi munka jutalma volt, hogy nagy örömmel új felfedezéseket tett saját életművében. Tematikus egységeket alakított ki a már megjelent és a publikálatlan írások, az ún. óramondások gépelt és hangszalagon rögzített rengetegéből. Ezekből a gyermekszövegekből, párbeszédéből áll össze könyvének váza, amelyeket a nyolcvanéves szerző 25 év távlatából kommentál, újraelemez.

A foglalkozásokon történtek részletes leírása és azok magyarázata nem újdonság a zenepedagógus, zenepszichológus, író életművében. Legjelentősebb köteteiben is tulajdonképpen ezt teszi. A gyermekek által kitáncolt és egyben elmondható történetekből mintegy ötvenet már közzétett *A zene felemeli a kezemet* című könyvben, amely 1992-ben jelent meg az Akadémiai Kiadónál, majd ugyanez az ún. életmű DVD-ROM-on vált elérhetővé a nagyközönség számára 2007-ben. Címe – *Öröm, bűvös égi szikra* – nemcsak a hatalmas életmű-repertoárt jelenti, hanem digitalizálva magában foglalja az azonos című, 1998-ben megjelent könyvét is, amely inkább folyamatában mutatja be a szerző tevékenységének jellemzőit. Kokas Klára abban is az ihletett zenéről, illetve a zenéről mint ihletőről kérdez a 9. oldalon: „Milyen zene? Hogyan? Mikor? Kinek? Miért?”

A *Megfésültem a felhőket* című könyvben ezekre a kérdésekre (is) alaposan kimunkált válaszokat kapunk. A könyv szövegfolyama képes beszéddel dolgozik – olyan értelemben, hogy felmutat egy-egy jelenetet, majd káté formában fejtegeti, elemzi azt. A kérdések – akár a gyerekekhez, akár önmagához szólnak – a legegyszerűbbek, a legtisztábbak, sztereotípiamentesek. A válaszok pedig igen őszinték, meglepőek, sokszor katartikusak. Általában elmondható, hogy a könyv lírikus hangvételű, annak ellenére, hogy módszertani jegyzetnek, illetve esettanulmány-kötetnek is beválna. Tulajdonképpen pedagógiai költészet ez, amely a tanulás, a személyiségváltozás eseményét műélvezettel szemléli. De hát ilyenek a tanítás művészetét művelők!

Kokas Klára (1929–2010) a nemzetközileg elismert kreatív zenepedagógus művészete, tanítómestersége különleges módon, az improvizáció létjogosultságán keresztül közelíti meg Kodály Zoltán nevelésfilozófiáját – a zene szabad elérésének lehetőségét mindenki számára. Életműve a sokszínűség, a változatok, a metamorfózis gyönyörűségéről szól. Tevékenysége korszakos jelentőségű, mert munkássága a kodályi elvek megvalósítását alapozza meg: a természetes, kötetlen zenei mozgásfejlesztő, zeneérzékenyítő hatását kihasználva a ké-

pességfejlesztésben. Életében azt figyelte, kutatta, hogyan működik a zene mint alkotó erő az emberi lélekben, és mi jön ebből „lét”-re a színhelyen. Ezért vette komolyan a gyermekek, tanítványok spontán cselekvéseit, megtalált történéseit, amelyek a táncokban, mondatokban és képekben jutottak kifejezésre vagy szövődtek tovább.

Ezeket a kifejeződések anyyira tisztelte, hogy önálló (mű)alkotásnak tekintette, amihez nem szabad hozzátenni semmit, és elvenni sem lehet belőle, hiszen az elmesélt cselekvések valóságként voltak jelen. Mesék, de mégsem azok. Drámai jelenetek, amelyekről a szereplők szimultán tudják, hogy játék, mégis élnek benne. Ezek a könyvbéli szövegek így hangzottak el a gyerekek szájából, ilyen egyszerűen, filozofikusan. Nincsenek átírva. Éppen ezért javaslom a könyvet azoknak, akik közelebb szeretnének kerülni a gyerekekhez vagy az emberi lélek legtisztább rétegeihez, és természetesen a Zenéhez.

A Kokas Klára Agape Zene-Életöröm Alapítvány kiadásában megjelent kötet 160 oldalas, és 19 korabeli fekete-fehér fotót is tartalmaz, melyeket a kiadást segítő csoport tagjai a Kokas-archívum film- és képtárából válogattak ki. A szerző halála után a második évben fejeződtek be azok a szöveggondozási, szerkesztői munkálatok, amelyeket *Kerényi Mária* kezdett el még Kokas Klára életében és *Tóth Teréz* mint alkotószerkesztő tett véglegessé.

A könyv nemcsak Kokas Klárától tartalmaz értékes szövegeket. *Hollós Máté*, zeneszerző előszavában az áramlást mint kulcsszót alkalmazza, amelyen keresztül Kokas Klára karizmatikus egyénisége és a gyerekekhez, zenéhez való viszonya megközelíthető. *Kerényi Mária* mottóválogatása új kontextusba helyezi az egyes fejezeteket. A 125–126. oldalon dr. *Pásztor Zsuzsa*, zongoraművész-tanár műfajt teremtő mozgáselemzése olvasható egy kislány kreatív mozgásáról, amelyet *Bartók Béla Hat tánc bolgár ritmusban* című darabjának részletére improvizált. *Tóth Teréz* szerkesztői utószava „Hogyan teremt Mozart lepkeszárnyal fésült felhőket?” címmel tulajdonképpen tanulmány. Ezeken az oldalakon nemcsak a könyv születésének körülményeiről vagy egy-egy fejezet jelentőségéről ír, hanem legértékesebb üzenete azon felismerés, hogy Kokas Klárát mint szépíró is számon kell tartanunk. Ha úgy vesszük, ennek ő az első kutatója. A könyv bemutatóján előadást tartott és kerekasztal-beszélgetést vezetett, amelynek témái között ott volt a színesztézia, illetve a gyermekek nyelvi leleményeinek bemutatása Kokas Klára írásaiban.

A könyv finom tipográfiája segít a párbeszédet követésében és elképzelésében, amelynek formálására *Terray Boglárka* mint olvasószerkesztő tett következetes javaslatokat.

A kiadványterv és a borító *Szabó Ferenc* remek és érzékeny munkája. A könyv hátlapjára *Nemes László Norbert* írt ajánló szöveget *Forgács Péter* Kokas-portréja alá. A belső borítón lévő fekete-fehér kettős portré fejezi ki igazán a könyv hangulatát, amelyen Kokas Klára egy gyermekkel látható, érdekes, védő helyzetben. Ezen látható az a létforma, amelyet a könyv írójának egyik tisztelője így fogalmazott meg: „Kokas Klára jelenléte olyan, mint egy ölelés.”

Deszpat Gabriella